

การทูตด้านภัยพิบัติของจีน มีความหมายอย่างไรต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เรียบเรียงและวิเคราะห์โดย พ.ท. อารังชัย หนุณภักดิ์

สถาบัน RSIS ซึ่งเป็น Think Tank ของ สิงคโปร์ ได้อธิบายถึง “การทูตด้านภัยพิบัติของจีน มีความหมายอย่างไรต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” สรุปได้ดังนี้

ตั้งแต่ปี 2018 จีนได้ปรับโครงสร้างหน่วยงาน ซึ่งรวมถึงการจัดตั้ง “กระทรวงบริหารจัดการเหตุฉุกเฉิน” และ “หน่วยประสานงานการพัฒนาระหว่างประเทศ” โดยสองหน่วยงานดังกล่าวจะช่วยยกระดับขีดความสามารถตอบสนองต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ และเหตุฉุกเฉินทางมนุษยธรรมในประเทศต่าง ๆ งานด้าน “การช่วยเหลือทางมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (Humanitarian Assistance and Disaster Relief: HADR)” ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการทูตของจีนในการสร้างบทบาทสำคัญ ระดับโลกด้านธรรมาภิบาล และเป็นส่วนหนึ่งของ “แนวริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI)” เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังคงเผชิญภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น จึงสำคัญต่อ “การทูตด้านภัยพิบัติของจีน” ขณะที่ยังมีข้อถกเถียงถึงความหมายของการทูตด้านภัยพิบัติ แต่แนวความคิดเรื่องนี้อยู่บนสมมติฐานว่า “ภัยพิบัติ สามารถเหนี่ยวนำให้เกิดความร่วมมือ และการช่วยเหลือทางมนุษยธรรม มีศักยภาพในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” ดังนั้น จีน ได้ให้ความสำคัญมากขึ้นต่อคุณค่าจากการทูตดังกล่าว ในการบรรลุเป้าหมายด้านนโยบายต่างประเทศ เช่น การปรับปรุงภาพลักษณ์ และดำรงความเป็นผู้มีเมตตา ดังที่จีน ได้ให้การช่วยเหลือมากกว่า 1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ตั้งแต่ปี 2011-2017 ในทวีปแอฟริกา และหน่วยงานผู้ลี้ภัยของสหประชาชาติ สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นภูมิภาคที่เหมาะสมต่อการทูตด้านภัยพิบัติของจีน เพื่อขยายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านงานด้าน HADR เนื่องจากตลอด 15 ปีที่ผ่านมาภูมิภาคนี้ต้องเผชิญกับเหตุวิกฤตทางธรรมชาติ เช่น สึนามิในมหาสมุทรอินเดีย ปี 2004 พายุไซโคลนนาร์กิส ปี 2008 และพายุไต้ฝุ่นไต้เยียน ปี 2013 เป็นต้น แม้ว่าประเทศในภูมิภาคดังกล่าว ได้ ร่วมมือกันเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการภัยพิบัติ แต่ยังคงต้องการความช่วยเหลือจากนานาประเทศ ซึ่งเป็นผลจากความไม่แน่นอน และความซับซ้อนของภัยพิบัติที่แต่ละประเทศในภูมิภาคต้องเผชิญ เช่น การพังทลายของเขื่อนในลาว เหตุการณ์ที่มาราวิ ในฟิลิปปินส์ แผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิหลายเดือนที่อินโดนีเซีย ปี 2018 เป็นต้น จึงไม่แปลกที่จะเห็นความร่วมมือมากมายระหว่างอาเซียนกับประเทศนอกภูมิภาค และองค์กรต่าง ๆ ในการตอบสนองและจัดการภัยพิบัติในภาพรวมของภูมิภาค

จีนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการจัดการภัยพิบัติ ภายใต้ความร่วมมือด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ และทวีความพยายามมากขึ้นตลอดไม่กี่ปีที่ผ่านมา เช่น การเป็นผู้ช่วยเหลือรายใหญ่ที่สุดต่ออินโดนีเซียและไทย ในเหตุการณ์สึนามิในมหาสมุทรอินเดีย ความช่วยเหลือมูลค่ากว่า 2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในเหตุการณ์ พายุไต้ฝุ่นไต้เยียน การที่จีนส่งหน่วยกู้ภัยซึ่งเป็น

ประเทศนอกภูมิภาคประเทศแรกเข้าช่วยเหลือ ลาว ในเหตุการณ์การพังทลายของเขื่อน และความช่วยเหลือในรูปแบบ NGOs สัญชาติจีน ในเหตุการณ์ แผ่นดินไหว และคลื่นสึนามิที่ อินโดนีเซีย ในระดับภูมิภาค HADR ได้กลายเป็นวาระความร่วมมือระหว่างจีนและอาเซียน มีการลงนามบันทึกความเข้าใจเมื่อปี 2014 ในที่นี้จีนได้สนับสนุนความช่วยเหลือมูลค่า 50 ล้านเหรียญสหรัฐ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการจัดการภัยพิบัติ และในเดือนธ.ค.2018 จีนและอาเซียนได้มีการพิจารณาทบทวนความร่วมมืออื่น เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน อย่างไรก็ตามจีนยังไม่ใช่ผู้เล่นหลักในการจัดการภัยพิบัติในภูมิภาคนี้ ซึ่งความช่วยเหลือดังกล่าวเพิ่งถูกสนับสนุนให้อาเซียนเมื่อต้นปี 2020 ขณะที่บันทึกความเข้าใจได้หมดอายุไปตั้งแต่ปี 2017 ความช่วยเหลือทวิภาคีและพหุภาคีของจีนต่อภูมิภาคนี้ยังมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับสหรัฐฯ สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่าการจัดการภัยพิบัติไม่ใช่ประเด็นสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ของจีนกับประเทศในภูมิภาคนี้

RSIS สรุปว่า หากจีนต้องการใช้การทูตด้านภัยพิบัติในภูมิภาคนี้ จีน จำเป็นต้องพัฒนาองค์กรและขีดความสามารถที่เกี่ยวข้องด้านการตอบสนองภัยพิบัติให้กลายเป็นเครื่องมือสำหรับการทูต และควรมีผู้ประสานงานหลักในแต่ละประเทศในภูมิภาคนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจ และยอมรับความช่วยเหลือจากจีน ขณะที่อาเซียน ควรใช้โอกาสนี้ในการสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือที่เหมาะสมกับผลประโยชน์ของภูมิภาคในการจัดการภัยพิบัติ

สำหรับประเทศไทย ควรดำรงการพัฒนาขีดความสามารถในการตอบสนอง และจัดการภัยพิบัติของประเทศและภูมิภาคโดยเปิดรับความช่วยเหลือจากนานาประเทศ ในด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญ เครื่องมือ ตลอดจนจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยไม่กระทบกับอธิปไตยและผลประโยชน์ของประเทศ และใช้ขีดความสามารถดังกล่าวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการทูต สำหรับกองทัพไทย ควรพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพ และสนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถดังกล่าวของประเทศและต่างประเทศ ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

